

چکیده

امروزه توسعه‌ی روستایی یکی از اهداف مهم کشورها به‌شمار می‌آید. با توجه به مشکلات موجود در روستاها نظیر بی‌کاری، بهره‌وری پایین در بخش کشاورزی و بهره‌برداری بیش از حد از منابع طبیعی، توجه به بدیل‌های دیگر اقتصادی، مانند گردشگری ضروری به‌نظر می‌رسد. گردشگری و اکوتوریسم رویکرد جدیدی در توسعه‌ی روستایی است که می‌تواند علاوه بر بهبود و رشد اقتصادی، امکان حفاظت از محیط‌زیست روستایی و حمایت از فرهنگ بومی و تقویت آداب و رسوم اجتماعی محلی را فراهم کند. در این نوشته سعی شده به این سؤال پاسخ داده شود که گردشگری چه نقشی می‌تواند در توسعه‌ی روستایی داشته باشد. پژوهش حاضر از نوع نظری و توصیفی است و از طریق بررسی منابع کتابخانه‌ای و جست‌وجوی اینترنتی صورت گرفته است. نتایج تحقیق حاکی از تأثیر گردشگری و اکوتوریسم، از حیث رشد اقتصادی، ایجاد تنوع در اشتغال، ایجاد بازارهای جدید و گسترش اقتصاد منطقه‌ای روستاهاست.

کلیدواژه‌ها: اکوتوریسم، گردشگری، توسعه‌ی پایدار روستا، گردشگری روستایی.

توسعه‌ی گردشگری

گردشگری و

گردشگری در طبیعت روستایی

دکتر سید اسکندر صیدائی

استادیار گروه جغرافیای دانشگاه اصفهان

امین دهقانی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان

مقدمه

امروزه رشد جمعیت در روستاها منجر به گسترش بیش از حد فعالیت‌های تولیدی گاه ناپایدار متکی بر منابع طبیعی منجر شده و این گسترش ناپایدار به تخریب منابع طبیعی انجامیده است. توسعه‌ی صنعت گردشگری، به‌خصوص گردشگری روستایی در ایران، ضمن ایجاد اشتغال برای گروه‌های متفاوت، از جمله حمل و نقل روستایی، و منبع قابل توجهی برای کسب درآمدهای ارزی و عاملی بازدارنده مقابل خروج ارز باشد. باید از این صادرات نامرئی برای توسعه‌ی روستاها استفاده کرد. گردشگری می‌تواند نقش عمده‌ای در توانمندسازی مردم محلی، تنوع‌بخشی به رشد اقتصادی و ایجاد فرصت‌های اشتغال برای مردم روستاها در ارتباط با سایر بخش‌های اقتصادی ایفا کند. براین اساس می‌توان دریافت که می‌باید با ارزیابی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، به تبیین جایگاه گردشگری در توسعه‌ی روستایی پرداخت. در این پژوهش، با بررسی مفاهیم کلیدی مربوط، گونه‌های متفاوت گردشگری روستایی و نقش اکوتوریسم در توسعه‌ی پایدار روستایی مورد تحلیل و تبیین قرار گرفت و راهبردهایی برای توسعه‌ی پایدار روستایی با توجه به اکوتوریسم ارائه شد.

مفاهیم توریسم

لغت «Tourism» (گردشگری) از کلمه‌ی «tour» به معنای گشتن اخذ شده است که ریشه در لغت لاتین «turn» به معنای چرخیدن و رفت و برگشت بین مبدأ و مقصد دارد. در فرهنگ و بستر، گردشگری به سفری که در آن مسافرتی به مقصد انجام می‌گیرد و سپس بازگشتی به محل سکونت را دربردارد، گفته می‌شود [پاپلی بزدی و سقایی، ۱۳۸۵: ۱۹]. یکی از انواع گردشگری، گردشگری روستایی است که به‌عنوان گردشگری پیرامون روستاها تلقی می‌شود. گردشگری روستایی مشتمل بر شش نوع گردشگری فرهنگی، دهکده، کشاورزی، مزرعه، طبیعی، و اکوتوریسم است.

گردشگری در طبیعت یا اکوتوریسم
دربرگیرنده‌ی تمام مسافرت‌هایی
است که به منظور لذت بردن از طبیعت
انجام می‌گیرند و در آن‌ها، حفاظت
از محیط‌زیست و پایداری جاذبه‌های
طبیعی، اهمیت بسیار دارد

اکوتوریسم

«اکوتوریسم»^۱ از ترکیب دو واژه‌ی «اکولوژی» و «توریسم» تشکیل شده است. در سطح بین‌الملل، اکوتوریسم به‌عنوان مفهومی که ریشه در حفاظت منابع طبیعی و آرمان‌های توسعه‌ی پایدار دارد، مطرح شده است. «انجمن بین‌المللی اکوتوریسم» (TIES)، اکوتوریسم را این‌گونه تعریف می‌کند. سفر مسئولانه به عرصه‌های طبیعی که اهداف عمده‌ی آن حفاظت از منابع زیست‌محیطی و ارتقای سطح زندگی جوامع محلی است [سلطان‌زاده، ۱۳۸۵: ۱].

اکوتوریسم به‌عنوان الگوی فضایی گردشگری در طبیعت، می‌تواند آثار مثبت فراوانی در این مناطق برجای گذارد. این الگوی گردشگری که هدف آن توسعه‌ی صنعت گردشگری بدون لطمه زدن به محیط‌زیست است [منصوری، ۱۳۸۱: ۳۸]، در قرن بیست‌ویکم از چنان اهمیتی برخوردار می‌شود که سازمان ملل متحد سال ۲۰۰۲ را «سال بین‌المللی اکوتوریسم» و قرن حاضر را «قرن اکوتوریسم» معرفی می‌کند.

اکوتوریسم یا «طبیعت‌گردی» گونه‌ای از جهانگردی است که رویه رشد دارد و افرادی را که از زندگی در شهرهای شلوغ به‌ستوه آمده‌اند، به‌سوی خود جذب می‌کند [حافظ‌نیا و رضائی‌دارایی، ۱۳۸۲: ۴۸].

گردشگری در طبیعت یا اکوتوریسم دربرگیرنده‌ی تمام مسافرت‌هایی است که به‌منظور لذت‌بردن از طبیعت انجام می‌گیرند و در آن‌ها، حفاظت از محیط‌زیست و پایداری جاذبه‌های طبیعی، اهمیت بسیار دارد. هم‌چنین، افزایش درآمد و اشتغال یا به‌طور کلی، سطح رفاهی جامعه‌ی محلی نیز مدنظر است [سقای و عبداللهی، ۱۳۸۲: ۳۴].

اکوتوریسم شکلی از توسعه‌ی جهانگردی است که فرصت‌های بی‌ظنیری را برای ادغام توسعه با جهانگردی، مدیریت منابع، و مدیریت نواحی حفاظت‌شده در بسیاری از نقاط فراهم می‌سازد. به‌عبارت مشخص‌تر، جهانگردی در نواحی طبیعی دست‌نخورده است که هم برای جوامع و فرهنگ‌های محلی سودمند است و هم تجربه‌ای مفید و آموزنده برای جهانگردان محسوب می‌شود. عملاً شکلی از جهانگردی پایدار است، اما به محیط‌های روستایی وابستگی دارد. به‌همین سبب زیرمجموعه‌ی جهانگردی روستایی به‌حساب می‌آید. البته نمی‌توان گفت که هر نوع جهانگردی روستایی، جهانگردی بوم‌زیستی است.

اکوتوریسم پایدار

توریسمی که از نظر اکولوژیکی پایدار باشد، یعنی به نیازهای فعلی اکوتوریست‌ها پاسخ دهد، به حفظ و بسط فرصت‌های اکوتوریستی برای آینده بپردازد و به‌جای صدمه‌زدن به اکولوژی، درجهت پایداری آن تلاش ورزد، اکوتوریسم پایدار خوانده می‌شود [زاهدی، ۱۳۸۵: ۱۱۸].

در اکوتوریسم پایدار، انگیزه‌ی اصلی مسافرت به طبیعت، دیدار از جذابیت‌های طبیعی یک منطقه شامل ویژگی‌های فیزیکی و فرهنگ‌بومی است. اکوتوریست پس از مشاهده‌ی جذابیت‌ها، بدون این‌که خللی در آن‌ها وارد آورد و به تخریب آن‌ها بپردازد، محل را ترک می‌کند. به‌این ترتیب، ضمن شناختن فرهنگ، سوابق تاریخی و نمودهای طبیعی منطقه، شأن و جایگاه اکوتوریسم را حفظ می‌کند و برای مردم محلی فرصت‌های اقتصادی و درآمدزایی را به‌وجود می‌آورد. در اکوتوریسم پایدار، برای حفظ و حمایت جدی از جذابیت‌ها و زیبایی‌های طبیعی، منابع مالی و اعتبارات مورد نیاز فراهم

گردشگری و اکوتوریسم رویکرد جدیدی در توسعه‌ی روستایی است که می‌تواند علاوه بر بهبود و رشد اقتصادی، امکان حفاظت از محیط‌زیست روستایی و حمایت از فرهنگ بومی و تقویت آداب و رسوم اجتماعی محلی را فراهم کند

می‌شود. به‌این ترتیب، می‌توان گفت که اکوتوریسم پایدار آنتی‌تری برای توریسمی است که صرفاً به منابع کوتاه‌مدت می‌اندیشد.

در اکوتوریسم پایدار، استمرار منافع بلندمدت مطرح است و در این رابطه، اکوتوریست کسی است که درصدد کسب تجربه‌ی صحیح و معتبر از طریق چالش‌های فکری و فیزیکی است. او آمادگی دارد سختی‌ها و ناراحتی‌های سفر را برای کسب تجربه و آگاهی تحمل کند [همان، ص ۱۲۰].

گردشگری روستایی: ارزیابی مفهوم

آر تور بورمن در سال ۱۹۳۰ گردشگری روستایی را چنین تعریف کرد: «گردشگری مجموعه مسافرت‌هایی را دربرمی‌گیرد که به‌منظور استراحت، تفریح و تجارت یا دیگر فعالیت‌های شغلی و یا این‌که به‌منظور شرکت در مراسم خاص انجام می‌گیرد و غیبت دائم گردشگر از محل سکونت دائم خود طی این مسافرت، موقتی و گذرا باشد [رضوانی، ۱۳۸۲: ۱۵].

گردشگری روستایی در نیمه‌ی دوم قرن هجدهم در انگلستان و اروپا ظاهر شد. تا اوایل نیمه‌ی دوم قرن هجدهم، یعنی تا انقلاب صنعتی، افراد نسبتاً کمی میل یا تصمیم به سفر و گردشگری داشتند؛ مسافرت بسیار کند و سخت و غالباً کاری خطرناک بود و مسافرت به روستا عملی دشوار به‌شمار می‌رفت. اندیشه‌ی پایه‌گذاری این‌گونه از گردشگری به‌منظور بازدید از مناطق روستایی که شامل اهداف تفریحی می‌شد، ابتدا در اثر صنعتی شدن و شهرنشینی سریع جوامع غربی طی قرن ۱۹، در کنار عواملی چون توسعه‌ی حمل‌ونقل، افزایش درآمد و داشتن اوقات فراغت پدید آمد و این امکان را ایجاد کرد که تعداد بیش‌تری از حومه‌ی شهرها دیدن کنند. اساساً تحول تدریجی جامعه از شکل روستایی به سبکی که عمدتاً شهری بود، عامل اصلی توسعه‌ی گردشگری روستایی است [شارپلی، ۱۳۸۰: ۴].

از آن‌جا که اصطلاح گردشگری روستایی حوزه‌هایی مانند گردشگری حومه، گردشگری کشاورزی و گردشگری فرهنگی را نیز دربرمی‌گیرد، با مفاهیمی مانند بوم‌زیست‌ها، گردشگری سبز و گردشگری طبیعت و یا اکوتوریسم نیز ارتباط معنایی نزدیکی پیدا می‌کند [Whelan, 1991].

انواع گردشگری روستایی	انگیزه‌ی سفر
طبیعی	در تعامل با جاذبه‌های طبیعی- اکولوژیکی شکل می‌گیرد.
فرهنگی	در ارتباط با فرهنگ، تاریخ و میراث فرهنگی و باستانی اقوام روستایی در نظر گرفته می‌شود.
اکو اکولوژی	علاوه بر جاذبه‌های طبیعی (رودخانه، اکوسیستم‌های طبیعی، دریاچه‌ی فصلی و کوهستان) با زندگی، هنجارها و آداب اجتماعی مردم روستایی که در حوزه‌ی تعامل و برهم‌کنش با جاذبه‌های طبیعی نیز قرار می‌گیرد، دارای ارتباط و پیوستگی نزدیک است.
دهکده‌ای	در این نوع گردشگری، گردشگران با اقامت در دهکده‌های روستایی- و نه صرفاً روستا- و شرکت در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی روستا، از تجربه‌ی زندگی در دهکده‌های روستایی برخوردار می‌شوند و با مشارکت در فعالیت‌های روستاییان، به تجربه‌ی زندگی روستایی در دوره‌ای مشخص می‌پردازند.
کشاورزی	این نوع گردشگری را فرایندی برای ترویج کشاورزی در روستا و تبیین جایگاه کشاورزی در اذهان گردشگران و بهبود محصولات کشاورزی در روستا می‌داند. گردشگران با شرکت در فعالیت‌های سنتی کشاورزی روستایی بدون ایجاد پیامدهای منفی در اکوسیستم مناطق میزبان، از امکانات مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی روستایی برخوردار می‌شوند.
مزرعه	در این نوع گردشگری، اقامتگاه و سکونتگاهی در مزارع روستایی برای گردشگران در نظر گرفته می‌شود. آن‌ها با اقامت در مزرعه‌ها، علاوه بر شرکت در فعالیت‌های اقتصادی و کشاورزی مربوط به مزرعه، از تمامی جاذبه‌های طبیعی و فعالیت‌های تفریحی در مناطق روستایی برخوردار می‌شوند.
تفریحی	برای گذراندن تعطیلات، تفریح، استراحت و استفاده از آب‌وهوای گرم‌تر یا خنک‌تر.
درمانی	با اهداف پزشکی- درمانی و استفاده از آب‌وهوای پاک.
زیارتی	با انگیزه‌ی تأمین نیازها و خواسته‌های معنوی و مادی.
ورزشی	به‌منظور استفاده از شرایط آب‌وهوایی مناسب برای برخی ورزش‌ها در بعضی نواحی روستایی.

**در اکوتوریسم پایدار، استمرار
منافع بلندمدت مطرح است
و در این رابطه، اکوتوریست
کسی است که درصدد کسب
تجربه‌ی صحیح و معتبر از
طریق چالش‌های فکری و
فیزیکی است**

جدول ۱. گونه‌های گردشگری روستایی

گونه‌های گردشگری روستایی

با توجه به این که نواحی روستایی دارای توانمندی بالقوه و ظرفیت‌های طبیعی متعددی برای توسعه‌ی گردشگری هستند، می‌توان انواعی از گردشگری روستایی را برشمرد که با توجه به اهداف گردشگری و براساس شرایط فرهنگی، اقلیمی، و اقتصادی نواحی روستایی شکل می‌گیرند. براساس انگیزه‌ی گردشگران از سفر به روستا، شمار زیادی از گونه‌های متفاوت گردشگری روستایی نیز وجود دارد. در جدول ۱ به‌اختصار به انواع گونه‌های گردشگری روستایی اشاره شده است.

توسعه‌ی روستایی و جایگاه گردشگری روستایی در ارتقای آن

توسعه‌ی روستایی از دیدگاه‌های گوناگون مورد ارزیابی و بازبینی قرار گرفته است، ولی هنوز اجماع‌نظر جامعی درباره‌ی معنا و حوزه‌ی قلمرو خاص آن دیده نمی‌شود. در هر حال، توسعه‌ی روستایی را می‌توان فرایند توانمندسازی و تقویت قابلیت زندگی در بستر کیفیت زندگی و محیط‌زیست، کارایی و خودبستگی اقتصادی و نگهداشت و بهبود زیست بوم در نواحی روستایی دانست [Holand, 2003: 7]. با توجه به این که توسعه‌ی روستایی تنها معطوف به توسعه‌ی کشاورزی نمی‌شود، می‌توان فرصت‌هایی را برای کارآمدی بیش‌تر فرایند توسعه‌ی روستایی در نظر گرفت. در این میان، گردشگری روستایی را باید رویکردی در راستای توانمندسازی روستایی برای برخورداری از معیشت پایدار و بهبود کیفیت زندگی در بستر نگاهی ویژه به توسعه‌ی کشاورزی به‌عنوان یکی از فعالیت‌های حیاتی بشری دانست. براین اساس، گردشگری علاوه بر بهبود و رشد اقتصادی روستا، امکان حفاظت از محیط روستایی را همراه با حمایت از فرهنگ بومی و تقویت آداب و رسوم اجتماعی محلی فراهم می‌آورد. بنابراین، باید با ارزیابی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، به تبیین جایگاه گردشگری در توسعه‌ی روستایی پرداخت. در این میان، توجه به رویه‌ی توسعه‌ی پایدار و تطابق اهداف گردشگری روستایی با توسعه‌ی روستایی، لازم به‌نظر می‌رسد.

نقش گردشگری روستایی در توسعه‌ی پایدار روستاهای ایران

توریسم روستایی از دو جهت دارای اهمیت است: یکی از دیدگاه حضور در یک فعالیت گسترده‌ی جهانی و دیگری تأکید بر توسعه‌ی سیاست‌های محلی و منطقه‌ای. در شرایط فعلی ایران، متأسفانه برخی پیش‌داوری‌ها و نگرش‌ها درباره‌ی مفهوم واقعی گردشگری و چگونگی برنامه‌ریزی در صنعت توریسم، در اذهان بسیاری از مسئولان و برنامه‌ریزان نقش بسته که به سردرگمی در شناخت ماهیت مسائل گردشگری و توسعه‌ی آن منجر شده است [ارمغان، ۱۳۸۵].

مناطق روستایی در ایران از تنوع وسیع فرهنگی، آداب و رسوم و منابع طبیعی برخوردارند و از روستاهای سرسبز دامنه‌های البرز گرفته تا روستاهای گرم مناطق کویری کشور و نیز روستاهای واقع در کوهستان‌های غربی کشور، همه پر از جاذبه‌های شناخته‌شده و ناشناخته‌ای هستند که می‌توانند فرصت مغتنمی را برای رواج و گسترش برنامه‌ریزی‌شده، سازمان‌یافته و مبتنی بر اهداف توسعه‌ی این نوع گردشگری به‌دست دهند. البته در این نوع گردشگری، بحث فرهنگ در مناطق روستایی و سرمایه‌های اجتماعی گردشگران بسیار حائز اهمیت است. به دلیل تفاوت‌های فرهنگی که در گستره‌ی ایران می‌توان مشاهده کرد، توزیع مشاغل بین مردم روستا از مزیت‌های مهم صنعت گردشگری روستایی است. ایجاد درآمد اضافی و مکمل و گسترش فرصت‌های شغلی در زمینه‌های کشاورزی، از دیگر مزیت‌های توسعه‌ی صنعت گردشگری است که نقش عمده‌ای در فقرزدایی، رفاه و رونق روستاها دارد. هم‌چنین بازار جدیدی برای فروش محصولات کشاورزی و تولیدی به‌وجود می‌آید.

بهرحال، گسترش گردشگری روستایی می‌تواند فعالیت‌های اقتصادی و مشاغل متنوعی را در مناطق روستایی به‌وجود آورد. این فرصت‌های شغلی که بیش‌تر خدماتی هستند، ممکن است به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم مانند حمل‌ونقل، هتل‌داری، خدمات مشاوره‌ای و راهنمایی، سازمان‌دهی، بازاریابی، تولیدات صنایع دستی و روستایی و... به‌وجود آیند. این کارکرد گردشگری می‌تواند

به حل معضل بی‌کاری، کاهش نرخ مهاجرت جمعیت روستایی به کلان‌شهرها و کنترل گسترش حاشیه‌نشینی بینجامد و به انتقال آرام نیروی بی‌کار پنهان و آشکار از بخش کشاورزی به سمت بخش‌های خدماتی و فرصت‌های شغلی جدید با تأکید بر خوداشتغالی کمک بزرگی کند [شمال نیوز، بی‌تا].

گردشگری روستایی تمامی فعالیت‌های گردشگری مرتبط با جاذبه‌های گردشگری طبیعی، فرهنگی، ورزشی، آموزشی، بهداشتی و درمانی، هنری و میراث فرهنگی را شامل می‌شود. حیطه‌های فعالیت گردشگران با توجه به نوع گردشگری آن‌ها، اعم از توجه به جاذبه‌های طبیعی، اجتماعی و تاریخی، متعدد و متنوع است. در این راستا، گردشگری روستایی کلید طلایی کشورهای به‌حساب می‌آید که در بازار مدنیته و عصر رایانه، به‌جای زندگی مجازی، زندگی طبیعی را در معرض دید همگان قرار می‌دهند. به‌ویژه این نوع از توریسم در کشوری هم‌چون ایران که گسترده و وسیعی از انواع مناطق جغرافیایی گوناگون از کویر تا جنگل را دربر گرفته و در کوه و دشت و کویر و جنگل و ساحل، روستاهایی برخوردار از فرهنگ غنی ایرانی دارد، می‌تواند پربارتر و جذاب‌تر از هر نقطه‌ای دیگر دنیا باشد.

به‌طور کلی اکوتوریسم و توریسم روستایی می‌تواند:

- به حفظ تنوع زیستی کمک کند.
- در تأمین رفاه جوامع محلی مشارکت داشته باشد.
- ویژگی‌های خرده‌فرهنگ‌ها را تقویت کند.
- از طریق فعال کردن تشکلهای خود که سبب جذب اکوتوریست‌ها و ارائه خدمات به آن‌ها می‌شود، اشتغال‌زایی را تقویت کند.
- سبب التزام افراد به مصرف کمتر منابع تجدیدنپذیر شود.
- تقویت مشارکت‌های مردمی را سبب شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

امروزه نقش گردشگری در کمک به توسعه‌ی نواحی دارای جاذبه‌های گردشگری بر همگان آشکار شده است. گردشگری روستایی یکی از اشکال گردشگری است که هر روز بر میزان توجه و تأکید بر آن در برنامه‌ریزی‌های روستایی و منطقه‌ای افزوده می‌شود. گردشگری روستایی گستره‌ای فراگیر از فعالیت‌ها، خدمات و تسهیلات را شامل می‌شود که به‌وسیله‌ی روستاییان برای تفریح، استراحت، جذب و نگهداشت گردشگران در نواحی روستایی صورت می‌گیرد و می‌تواند گردشگری کشاورزی، گردشگری مزرعه، گردشگری طبیعی، گردشگری فرهنگی، گردشگری جنگل و اکو گردشگری را نیز دربرداشته باشد. بنابراین، بخش توریسم به‌عنوان بخشی مولد در زمینه‌ی کسب درآمد و ایجاد اشتغال، در اقتصاد کشورها نقش بسزایی دارد. به‌طوری که بسیاری از کشورهای به‌صفت پویای توریسم به‌عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال‌زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه‌ی ساختارهای زیربنایی نگاه می‌کنند. این صنعت در دهه‌های اخیر به سرعت در حال رشد بوده است و انواع متفاوت آن، از جمله توریسم روستایی، اکوتوریسم و صنایع دستی که بیش‌تر نمونه‌هایی مربوط به محیط طبیعی و روستا هستند نیز، از قبیل و توجه بسیاری برخوردار شده‌اند.

گردشگری و اکوتوریسم روستایی با ظرفیت‌های خاص خود، در توسعه‌ی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی روستاها نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. به گونه‌ای که بخش جدایی‌ناپذیر گردشگری ایجاد مشاغل و زیرساخت‌های مربوط به آن است. افزایش مشاغل با خود تنوع مشاغل و هم‌چنین تنوع سود را به‌دنبال داشته و منابع درآمدی روستاییان را افزایش می‌دهد. در این میان، گردشگران نیز تجربه‌ی یک زندگی روستایی را به‌دست می‌آورند و با طبیعت بودن و لزوم حفظ آن را یاد می‌گیرند. از آن‌جا که گردشگری با محیط طبیعی و فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی رابطه‌ی متقابل دارد، می‌تواند آثار مثبت و منفی برجای گذارد.

توسعه‌ی گردشگری روستایی، به مثابه‌ی بخشی ارزشمند و روبه پیشرفت در زمینه‌ی رهیافت اقتصادی مطرح است و در زمینه‌ی سرمایه‌گذاری، با توجه به در دسترس بودن منابع، پایین بودن قیمت‌ها، و کوچک بودن طرح‌ها در مقایسه با دیگر طرح‌های گردشگری، خطرات و هزینه‌های کمتری دارد. گردشگری روستایی موجب رشد اقتصادی، ایجاد تنوع و ثبات در اشتغال پویای تجارت

و صنایع، گسترش فرصت‌ها برای رشد درآمد به‌صورت فعالیت‌های چندگانه، ایجاد بازارهای جدید برای محصولات کشاورزی و گسترش مبنای یک اقتصاد منطقه‌ای می‌شود.

در خاتمه با توجه به مطالب ذکر شده در این مقاله، پیشنهادها زیر را ارائه می‌کنیم:

۱. شناخت جاذبه‌های گردشگری کشور ایران و برنامه‌ریزی جامع برای آن، با توجه به امکانات و محدودیت‌های کشور؛
۲. ایجاد انگیزه‌های کافی و اولیه در روستاییان، از طریق حمایت مالی و فنی، برای شرکت آنان در پروژه‌های توریستی؛
۳. آموزش همه‌جانبه در زمینه‌ی ارزش‌های گردشگری و اکوتوریسم روستایی؛
۴. تهیه و پخش برنامه از طریق رسانه‌های جمعی و اینترنت، به‌منظور تبلیغ جاذبه‌های گردشگری روستایی؛
۵. ملحوظ داشتن جذابیت‌های گردشگری روستاها در متون درسی دوره‌های گوناگون تحصیلی.

پی‌نوشت

1. Ecotourism

منابع

۱. ارمان، سیمین (۱۳۸۵). «توانمندی‌های توریسم روستایی در توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی خراسان رضوی با تأکید بر کلات». پایان‌نامه‌ی دکترای رشته‌ی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
۲. پایلی‌یزدی، محمدحسین و سقایی، مهدی (۱۳۸۵). «گردشگری (ماهیت و مفاهیم)». سمت، تهران.
۳. حافظ‌نیا، محمدرضا و رضایی‌دارابی، عیسی (۱۳۸۲). «بررسی تطبیقی سیاست‌های گردشگری در قبل و بعد از انقلاب اسلامی». مطالعه‌ی موردی: بابل‌سر. فصل‌نامه‌ی تحقیقات جغرافیایی. شماره‌ی ۷۱.
۴. رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۲). «بررسی روند ایجاد و گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی شمال تهران». پژوهش‌های جغرافیایی. شماره‌ی ۴۵.
۵. زاهدی، شمس‌السادات (۱۳۸۵). «مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار». انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی. تهران.
۶. سازمان جهانی گردشگری، برنامه‌ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه‌ای (۱۳۷۹). ترجمه‌ی بهرام رنجبریان و محمد زاهدی. انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان. چاپ اول.
۷. سقایی، مهدی و عبدالهی، عبدالله (۱۳۸۳). «دریاچه‌ی ارومیه و راهبردهای گردشگری». فصل‌نامه‌ی رشد آموزش جغرافیا. شماره‌ی ۶۸.
۸. سلطان‌زاده حسین (۱۳۸۳). «اکوتوریست کیست، اکوتوریسم چیست». نشریه‌ی جهان اقتصاد. شماره‌ی ۲۰.
۹. شاریلی، جولیا (۱۳۸۰). گردشگری روستایی. ترجمه‌ی رحمت‌الله منشی‌زاده و فاطمه نصیری. نشر منشی، تهران.
۱۰. شریف‌زاده، ابوالقاسم و مرادزاد، همایون (۱۳۸۱). «توسعه‌ی پایدار و گردشگری روستایی». ماه‌نامه‌ی اجتماعی اقتصادی جهان. خرداد و تیر. شماره‌ی ۲۵۰-۲۵۱.
۱۱. شمال نیوز. راز افزایش گردشگران روستایی. سایت تحلیلی شمال ایران. [بی‌تا].
۱۲. طالبی‌زاده، سارا (۱۳۸۶). دیدنی‌ترین میراث در عصر فناوری، توریسم روستایی و عشایر.
۱۳. قادری (۱۳۸۲). نقش گردشگری روستایی در توسعه‌ی روستایی پایدار. پایان‌نامه‌ی دکترای تربیت‌مدرس.
۱۴. منصور، علی (۱۳۸۱). «گردشگری و توسعه‌ی پایدار». فصل‌نامه‌ی رشد آموزش جغرافیا. شماره‌ی ۶۸.
15. Brandon, Katrina, Ecotourism and conservation: A Review of Issues, World Bank, Washington D. C., 1996.
16. Holland, J. Burian. M. (2003). Tourism in poor Rural Areas, Diversifying the 12 product and expanding the benefits in rural. Paper No.
17. Mader. U., "Tourism and the Environment". Annals of Tourism Research. Vol. 15. 2.
18. www.Ecotourism.org
19. www.Magiran.com